

Kari sokféleség a Debreceni Egyetemen¹

A felsőoktatási intézmények típusainak, tevékenységük szerinti sokféleségének bemutatására az utóbbi években európai szintű kezdeményezés indult (U-Map projekt).² Az ún. mapping kutatás a felsőoktatási rangsorok „burjánzására” adott válasznak tekinthető: a hierarchiát megjelenítő intézményi rangsorokkal szemben a felsőoktatási intézmények tényleges tevékenységén alapuló horizontális jellegű osztályozásra törekszik. A Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központjában 2010 őszén elindult egy kutatás, amely az U-Map modell hazai tesztelését tűzte ki célul. A nemzetközi projekthez hasonlóan az intézményi sokféleség vizsgálatára koncentrált – 6 dimenzióban, 27 indikátor alapján, hivatalos statisztikai adatok felhasználásával klaszterelemzést végzett, amelynek eredményeképpen azonosítani lehetett a hazai felsőoktatási intézmények 8 fő csoportját.³ A klaszterelemzést kvalitatív vizsgálat, az intézményi honlapokon elérhető küldetésnyilatkozatok elemzése egészítette ki, amely az intézmények hivatalos statisztikák alapján nehezen megragadható tevékenységi területeinek (pl. regionális elkötelezettség) behatóbb vizsgálatát tette lehetővé, emellett az intézményi klaszterek érvényességének ellenőrzésére is szolgált.⁴ A kutatás elemzési egysége a klaszterelemzés és a honlapelemzés esetében is az intézményi szint volt. A létrehozott adatbázis és a honlapok azonban kari szintű elemzésre is lehetőséget nyújtanak.

Jelen tanulmány az intézményen belüli, kari szinten megnyilvánuló sokféleség vizsgálatára tesz kísérletet a Debreceni Egyetem példáján. Célunk a kari honlapok tartalmának elemzése, valamint a rendelkezésre álló hivatalos statisztikákból képzett indikátorok grafikus ábrázolása révén bemutatni az intézmény karainak tevékenységi területeit, és azt, ahogyan ez a nyilvánosság számára a kari küldetésekben megjelenik.⁵ Az elemzés nem a vállalt feladatok és a megvalósulás kapcsolatát vizsgálja, hanem a karok által folytatott tevékenység és ennek kari küldetésekben való leképeződése révén a karok profilját, fejlődésük útját, törekvéseiket igyekszik felvázolni.

Először a honlapelemzés eredményeit mutatjuk be, amelynek célja a karok által vállalt küldetések (missziók) sokféleségének megjelenítése volt. A kari honlapokon elérhető

1 A tanulmány a TÁMOP 4.2.1.B-09/1/KMR-2010-0005 projekt keretében készült.

2 http://www.u-map.org/U-MAP_report.pdf [Letöltve: 2012.03.]

3 A hazai kutatás során alkalmazott kutatási dimenziók és indikátorok, valamint a klaszterelemzés eredményeinek bemutatását lásd: Hrubos Ildikó (ed) (2011) *Műhelytanulmányok*. NFKK Füzetek 8. Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központja, pp. 9–57. http://www.uni-corvinus.hu/fileadmin/user_upload/hu/kutatokozpontok/NFKK/NFKK_sorozat/NFKK_8_2.pdf [Letöltve: 2012.03.]

4 A honlapelemzés eredményeinek bemutatását lásd: Hrubos Ildikó (ed) (2011) *Műhelytanulmányok*. NFKK Füzetek 8. Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központja, pp. 58–88. http://www.uni-corvinus.hu/fileadmin/user_upload/hu/kutatokozpontok/NFKK/NFKK_sorozat/NFKK_8_2.pdf [Letöltve: 2012.03.]

5 A kvantitatív és a kvalitatív módszerrel nyert adatok közvetlen összevetését korlátozza, hogy előbbiek – a hivatalos statisztikák közlési rendjének megfelelően – a 2009/2010. évre vonatkoznak, utóbbiak viszont a 2012. februári állapotokat tükrözik.

küldetésnyilatkozatok mellett egyéb, küldetésre utaló tartalmakat (dékáni köszöntők, a kar története/bemutatása, stratégiai és minőségpolitikai dokumentumok) is elemeztünk. Erre azért volt szükség, hogy a küldetésnyilatkozattal nem rendelkező karok vállalt feladatairól is információhoz jussunk. (Az egyszerűség kedvéért az elemzett elektronikus tartalmakat a következőkben egységesen küldetésnek nevezzük.) Az elemzés során a hagyományosnak számító feladatok, az oktatás és a kutatás (első és második misszió) kari küldetésekben való jelenlétének vizsgálata mellett kiemelt figyelmet fordítunk az egyetem karai által vállalt, a társadalom jólétének előmozdítását szolgáló tevékenységek számbavételére, amelyek „harmadik misszió” néven az utóbbi években a felsőoktatási intézmények küldetésének hangsúlyos részévé váltak.

A második rész a mapping kutatás kari szintű indikátorainak grafikus ábrázolásával szemlélteti néhány kiválasztott kar tevékenységi területeinek sokféleségét. Ez a megközelítés alkalmas arra, hogy a kari jellemzők összességét vizuálisan is megjelenítsük. Az egyetem minden karának grafikus bemutatására e tanulmányban nem vállalkozhattunk, így az ábrákon olyan karokat mutatunk be, amelyek jól illusztrálják az egyes karok közötti különbségeket, valamint az egyes vizsgálati dimenziók jelentőségének karonkénti eltéréseit.

A karok vállalt tevékenysége a honlapok alapján

Az elemzés céljára kiválasztott intézményt a mapping vizsgálat a klasszikus egyetemek klaszterébe sorolta.⁶ A Debreceni Egyetem hazánk legnagyobb egyetemének egyike, a hivatalos statisztika (NEFMI, 2009/2010) szerint 15 kari szintű egységgel rendelkezik, amelyek az összes tanulmányi területet lefedik (az ISCED nyolc főcsoportja⁷ szerint). Az egyetem karain 30 000-nél több hallgató tanul, egyes karok mérete (hallgatószám alapján) országosan kiemelkedő. Az intézményi struktúra összetettségéhez hozzájárul, hogy bizonyos tanulmányi területeken az intézményi és a kari szint között további önálló egységek, ún. centrumok találhatóak. A centrum szintű szerveződés az agrár- és gazdálkodástudományok, valamint az egészségügyi terület esetében jelenik meg: az Agrár- és Gazdálkodástudományok Centruma (AGTC) kettő, míg az Orvos- és Egészségtudományi Centrum (OEC) öt kart foglal magába.

A Debreceni Egyetem többszintű szervezeti struktúrája eredményeként a küldetések nemcsak intézményi vagy kari szinten, hanem a centrumok szintjén is értelmezhetők. A centrum szintű szerveződés figyelembevétele a küldetés szempontjából elsősorban az egészségügyi tanulmányi terület karainál bír jelentőséggel: az OEC önálló küldetésnyilatkozattal rendelkezik, amelyet a Centrumhoz tartozó karok a honlapok tanúsága szerint különböző mértékben vallanak magukénak.⁸

A küldetések kari honlapokon való megjelenése, és formalizáltságuk mértéke alapján a karok három csoportját definiáltuk:

6 A klaszter intézményeinek fő csoportképző ismérvei a magas hallgatói létszám, az oktatott szakok és tanulmányi területek sokszínűsége, valamint a kiemelkedő volumenű kutatási tevékenység.

7 ISCED tanulmányi területek: az oktatásra vonatkozó (az UNESCO által kibocsátott) sztenderd osztályozási rendszer, amely az oktatás szintjeire és területeire vonatkozik. Tanulmányterületei: 1. Oktatás; 2. Humán tudományok és művészetek; 3. Társadalomtudományok, gazdaság, jog; 4. Matematika, számítástechnika, egyéb természettudományok; 5. Műszaki, ipari és építőipari képzések; 6. Mezőgazdaság és állatorvosi tudományok; 7. Egészségügy és szociális gondoskodás; 8. Szolgáltatások.

8 Az Általános Orvosi Kar és a Gyógyszerésztudományi Kar honlapján az OEC küldetésnyilatkozat teljes szövege megtalálható, ezek a centrumszintű küldetést tekintik sajátjuknak, és önálló kari küldetést nem fogalmaznak meg. Ezzel szemben az Egészségügyi Kar és a Népegészségügyi Kar saját küldetésnyilat-

- 1) Önálló küldetésnyilatkozattal rendelkező karok (9 kar);⁹
- 2) A honlapon egyéb küldetésre utaló tartalmakat megjelenítő karok (5 kar);¹⁰
- 3) A honlapon a küldetésről információt nem közlő karok (1 kar).¹¹

A karok oktatási és kutatási tevékenysége (első és második misszió)

Az oktatás feladata valamennyi vizsgált kar esetében – értelemszerűen – fontos helyen szerepel a küldetésekben. Egyes karoknál az oktatott szakok speciális, különleges szakértelmet kívánó jellegéből fakadóan az oktatás tekinthető a legfontosabb kari misszióknak. Ilyen például a Fogorvostudományi Kar (FOK), amelynek küldetésében a gyakorlati oktatás és az önálló munkavégzésre való felkészítés feladata hangsúlyos, illetve a Zeneművészeti Kar (ZK), ahol a művészeti képzés speciális jellege magyarázza az első misszió kiemelt szerepét.

A karok oktatási tevékenységének sokszínűségét mutatja az eltérő tanulmányi területek és szakok küldetésekben való megjelenése. A küldetések alapján a szakok szerinti, illetve a tanulmány területi diverzitás elsősorban az AGTC karaira jellemző. A Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kar (GVK) esetében a képzési paletta sokszínűségét az agrár- és a gazdaságtudományokat ötvöző ún. agrobusiness képzések tükrözik:

„Karunk a gazdálkodás, vidékfejlesztés, informatika, szakigazgatás, pénzügy és számvitel, valamint kereskedelem-marketing tudományterületein folyó szakemberképzéssel a jelenkor kihívásainak igyekszik megfelelni. (...) Az agrobiznisz területekben szakemberigényét a gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnöki, valamint az informatikus és szakigazgatási agrármérnök szakokon keresztül szolgáljuk.” (*GVK küldetése*)

Az oktatáshoz kapcsolódó küldetés elemek között a Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Karon (MÉK) is kiemelt helyen szerepel a képzési sokféleség, valamint a képzési struktúra rugalmassága, a szakok közötti könnyebb átjárhatóság megteremtése.

„A fenntartható mezőgazdaság és vidékfejlesztés követelményeinek megfelelően bővültek oktatási-képzési, kutatási területeink. A tudományok egymás közötti kapcsolata egyre erősödik, ami közép- és hosszú távon is kívánatos. Törekvésünk akár jelszóként is használható: „sokszínű képzés – átjárhatóság.” (*MÉK küldetése*)

A Természettudományi Kar (TTK) küldetések alapján kirajzolódó képzési szerkezete szintén a tanulmányi területi sokszínűség jegyeit hordozza. Annak ellenére, hogy az egyetemen önálló Műszaki Kar működik, a TTK az elmúlt években felvette képzési palettájára a mérnökképzést, amely a kari honlap szerint jól illeszkedik a hagyományos képzési profilhoz, valamint erősíti a kar szerepét a régióban.

A kutatási tevékenység küldetésekben való megjelenését vizsgálva elmondható, hogy a speciális képzést folytató Zeneművészeti Kar kivételével az Egyetem valamennyi karára jellemző a kutatás feladatának vállalása. A kutatás célja a nagy múltú, hagyományosan magas presztízsű karok – a Bölcsészettudományi Kar (BTK) és a TTK –, valamint az

kozattal rendelkezik (honlapjukon nem jelenítik meg az OEC küldetést), míg a Fogorvostudományi Kar honlapján egyéb tartalmak (dékáni köszöntő, a kar bemutatása és története) utalnak a küldetésre.

9 Állam- és Jogtudományi Kar (ÁJK), Általános Orvostudományi Kar (ÁOK), Egészségügyi Kar (EK), Fogorvostudományi Kar (FOK), Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar (GYFK), Gyógyszerésztudományi Kar (GYTK), Mezőgazdaság- Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar (MÉK), Műszaki Kar (MK), Népegészségügyi Kar (NK).

10 Bölcsészettudományi Kar (BTK), Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kar (GVK), Közgazdaság- és gazdaságtudományi Kar (KTK), Természettudományi és Technológiai Kar (TTK), Zeneművészeti Kar (ZK).

11 Informatikai Kar (IK).

OEC és a MÉK küldetésében hangsúlyosan jelenik meg. Az utóbbinál a küldetés szövege a kutatási tevékenység dinamikus fejlődésére utal, míg a BTK, a TTK és az OEC esetében a kutatás célkitűzése más hangsúllyal, már kiépült kutatási struktúrárt és jelentős innovációt feltételezve jelenik meg.

„Több területen nemzetközi szinten is ismertek és elismertek a kutatómunka eredményei. A Kar tudományos életében jelentős szerepet töltenek be a Magyar Tudományos Akadémia által támogatott kutatócsoportok.” (*BTK küldetése*)

„A kutatási tevékenységünk célja olyan új ismeretek szerzése, amelyek a betegségek okára, megelőzésére és kezelésére, valamint az egészséges állapot megőrzésére, javítására, és visszaállítására irányulnak. Célunk mind az alap, mind a klinikai kutatásban a nemzetközi színvonal elérése és megőrzése, az egészségügyi ellátás fejlesztését szolgáló innovációs kutatások alapjainak megteremtése és biztosítása.” (*OEC küldetése*)

Lényeges különbség mutatkozik az OEC-hez tartozó karok között a kutatás-fejlesztés célja tekintetében. A fenti idézet elsősorban az Általános Orvostudományi Kar (ÁOK) kutatást a gyógyítás szolgálatába állító szemléletét tükrözi. Ezzel szemben például az Egészségügyi Kar (EK) esetében a kutatási tevékenység fejlesztése a jövőben elérendő célként van jelen a küldetésben, a Fogorvostudományi Karnál (FOK) pedig – ugyan megjelenik a tudományos kutatás célja, amelynek művelését az ország első fogorvostudományi doktori iskolájának intézményi kerete is segíti – az oktatás hangsúlyosabb helyen szerepel az intézményi küldetésben.

Az EK-hoz hasonlóan az Egyetem fiatalabb karainak – Állam- és Jogtudományi Kar (ÁJK), Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar (GYFK), Műszaki Kar (MK) – küldetésében is a jövőre vonatkoztatva szerepel a jelentős kutatási kapacitás kiépítése, amely ezek esetében összekapcsolódik a regionális szerepvállalással, a régió innovációs potenciáljának erősítését célzó intézményi misszióval:

„Küldetés: a Műszaki Kar célja, hogy »Műszaki Tudományi Karrá« váljon, amely képes az Észak-Alföldi régió műszaki központja lenni, amit az érték, minőség, megbízhatóság és aktivitás jellemez. *Jövőkép:* a sikeresen akkreditált BSc és MSc szakok mellett további MSc szakok akkreditálása és indítása; Doktori Iskola kialakítása; K+F tevékenység fejlesztése; pályázati tevékenység erősítése; laborok akkreditálásával »vállalkozó« Kar megteremtése.” (*MK küldetése*)

A harmadik misszió

A harmadik misszió legtágabb értelemben a felsőoktatási intézmények utóbbi években hangsúlyossá váló, szűkebb és tágabb környezetük jólétének előmozdítása érdekében végzett oktatási, kutatási és szolgáltató tevékenységét jelenti,¹² amelynek fő dimenziói az ezt vizsgáló európai projekt jelentése¹³ alapján az alábbiak.

- A folyamatos tanulás megvalósítása.
- Technológia transzfer, innováció, oktatási és kutatási partnerség.
- Társadalmi felelősségvállalás, szolgáltatások (pl. regionális elkötelezettség, kulturális szolgáltatások, hagyományőrzés).¹⁴

12 A harmadik misszió fogalmának kialakulásáról és karrierjéről lásd Hrubos Ildikó jelen számban közölt tanulmányát.

13 Final Report of Delphi Study – E3M project – European Indicators and Ranking Methodology for University Third Mission, May 2011; <http://e3mproject.eu> [Letöltve: 2011.10.]

14 A harmadik misszió dimenzióinak bemutatását lásd: Hrubos Ildikó (ed) (2011) *Műhelytanulmányok*.

NFKK Füzetek 8. Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központja, p. 70. 1. ábra. http://www.uni-corvinus.hu/fileadmin/user_upload/hu/kutatokozpontok/NFKK/NFKK_sorozat/NFKK_8_2.pdf [Letöltve: 2012.03.]

A Debreceni Egyetem intézményfejlesztési tervében az új típusú társadalmi-gazdasági szerepvállalás a kiemelt stratégiai célok között jelenik meg,¹⁵ és a kari szintű küldetéseknek is fontos eleme. A dimenziók közül a folyamatos tanulás előmozdítása elsősorban két, korábban főiskolai képzést folytató kar (az EK és a GYFK) küldetésében szerepel. Az előbbinél így jelenik meg az atipikus képzési formák kiterjesztésére és az élethosszig tartó tanulás elősegítésére való törekvés:

„(...) a kar a 21. század színvonalának megfelelően képzett szakembereket kíván kibocsátani a többciklusú képzés (BSc, MSc, BA, MA) programjainak kidolgozásával és megvalósításával, a felsőfokú szakképzés kiterjesztésével, a posztgraduális képzés sokszínűségével, a folyamatos továbbképzéssel, a távoktatás lehetőségének kihasználásával – tekintettel az élethosszig tartó tanulás igényére is.” (*EK küldetése*)

Az ÁJK-ra szintén jellemző a folyamatos tanulás megvalósítására való törekvés. A kar a képzési szintek szűkebb spektrumán vállalja az atipikus hallgatók oktatását: elsősorban a felnőttképzés célja szerepel a küldetésnyilatkozatban.

A harmadik misszió körébe sorolható a karok többségére jellemző intenzív innovációs tevékenység, a kutatási eredmények társadalmi-gazdasági hasznosulásának elősegítése, valamint a nemzetközi orientáció is. Az utóbbi egyik jelzője az oktatási és kutatási partnerkapcsolatok fontossága. A küldetések alapján az egyetem karainak többségénél – pl. ÁJK, Közgazdaság- és Gazdaságtudományi Kar (KTK), ZK – az oktatási célú, hallgatók és oktatók külföldi tapasztalatszerzését és vendégoktatók fogadását lehetővé tévő együttműködés bír kiemelt jelentőséggel:

„A kar külföldi kapcsolatai rendkívül kiterjedtek. Külföldi jogi karokkal (...) kialakított kapcsolataink lehetővé teszik, hogy hallgatóink ösztöndíjas külföldi részképzésben vehessenek részt.” (*ÁJK küldetése*)

„Minden évben vendégül látunk külföldi – legtöbbször tengerentúli – professzorokat, akik eltérő szemléletükkel, oktatási gyakorlatukkal pótolhatatlan tapasztalatokat adnak át diákjainknak. Saját oktatóink is rendre megfordulnak Európa és Amerika neves oktatási intézményeiben, és az ott szerzett tapasztalatokat karunkon kamatoztatják.” (*KTK küldetése*)

A nemzetközi orientáció az egészségügyi terület kari profiljainak – elsősorban az Általános Orvostudományi és a Fogorvostudományi Karok küldetésének – az egyik lehangsúlyosabb eleme. A két kar kiterjedt nemzetközi kapcsolatait és hírnevét mutatja, hogy az egyetemre érkező külföldi diákok legnagyobb része itt kezdi meg tanulmányait (a fogorvostudományi képzésben például az angol nyelvű programra beiratkozó elsőéves hallgatók száma meghaladja a magyar nyelvű képzés hallgatóiét).

A harmadik misszió leginkább összetett dimenziója (Társadalmi felelősségvállalás, szolgáltatások) az intézmény és karai oktatási és kutatási feladatokon túlmutató társadalmi szerepvállalását, a környezetünkben élők jólétének növelése iránti elkötelezettségét jelenti. Ez a törekvés elsősorban az egészségügyi képzést folytató karoknál hangsúlyos:

„A közösség szolgálatában meghatározó szerepet kívánunk betölteni a régió és az ország egészségpolitikájának alakításában. Igyekszünk megfelelni az orvos, fogorvos, gyógyszerész, és felsőfokú képzettségű egészségügyi szakember utánpótlás regionális igényeinek. Az egészségmegőrzés értékeit közvetíteni kívánjuk külső szakmai, lakossági, és helyi egészségpolitikai fórumok felé.” (*OEC küldetése*)

15 A Debreceni Egyetem Intézményfejlesztési terve, 2011. november, p. 43. http://www.unideb.hu/portal/sites/default/files/toгыib/DE_IFT_mellekletekkel_20111110_0.pdf [Letöltve: 2012.04.]

Az egyetem más karai – például az ÁJK, a GYFK, a KTK, a TTK és a ZK – a harmadik misszió körébe sorolható tevékenységüket a tágabb közösség „szolgálatá” helyett elsősorban az intézményhez közvetlenül kötődő személyek (oktatók, hallgatók) jólétét növelő szolgáltatásokra vonatkoztatják. A társadalmi felelősségvállalásnak ez az individualistább, „piacibb” szemléletű megközelítése leginkább az ÁJK-ra és a KTK-ra jellemző: ezeknél a hallgatóknak nyújtott anyagi jellegű szolgáltatások bemutatása nagy teret kap a kari honlapon. A szolgáltatások széles körének említése (pl. modern oktatási infrastruktúra, internet-hozzáférés, jól felszerelt kollégiumok, étkezési és szórakozási lehetőségek, kulturális és sportélet), kedvező pozíciók elérését célozhatja a hallgatókért folyó egyre élesebb intézményközi versenyben.

A regionális elkötelezettség vizsgálata során megnéztük, hogy a regionalitás mely szintjére vonatkoztatja a kar a szerepvállalását. Az elemzés során a regionalitás alábbi szintjeit különböztettük meg: város, megye, észak-alföldi régió, Kelet-Magyarország, Magyarország, határon túli magyarlakta területek, Európa és azon túli területek. Azt találtuk, hogy szinte valamennyi kar küldetésében megjelenik a regionális elkötelezettség egy vagy több szintje, amelyek közül az esetek többségében az észak-alföldi régió bizonyult hangsúlyosnak (a 15 karból 8, valamint az OEC küldetése is említi). A kari küldetések tehát döntőrészt egy tágabb, az egyetem 100–150 km-es körzetére vonatkozó regionális szerepkört jelenítenek meg, amelynek részeként több kar (pl. a BTK és a TTK) esetében jelen van a határon túli magyarlakta területekre kiterjedő szerepvállalás is. Elsősorban a speciális, az országban kevés helyen megtalálható és/vagy kiemelkedő színvonalú képzést folytató karok (az EK, a MÉK, az OEC és a ZK) honlapjain jelenik meg az országos hatókörre való törekvés. A határon túli régiók felé nyitott és az országos szerepet betöltő karok többsége nemzetközi szinten is értelmezi tevékenységét.

A regionalitás vizsgálatánál érdemes megemlíteni az egyetemi központtól távolabb eső karok helyzetét, amelyek székhelye más városokban található. A nyíregyházi központú Egészségügyi Kar és a hajdúböszörményi székhellyel rendelkező Gyermekevelési és Felnőttképzési Kar regionalitás felfogásának az észak-alföldi régió mellett hangsúlyos eleme és vonatkoztatási pontja a város. Ezek a karok küldetésüket és tevékenységüket helyi szinten (is) értelmezik, felismerve, hogy jelentős szerepet játszanak városuk szakember-utánpótlásában, értelmiségi közegének, kulturális életének alakításában.

A regionalitás eltérő szintjeit, valamint a regionális szerepvállalás sokszínű tartalmát tükrözik az alábbi küldetés részletek:

„A [kar] küldetése a multifunkciós mezőgazdaság és a vidék fejlesztése az észak-alföldi régióban és Kelet-Magyarországon.” (*MÉK küldetése*)

„A kar rendszeresen fogad magyar anyanyelvű határon túli hallgatókat, és újabban több szakon az angol nyelven folyó képzés is elindult, melyre távoli területekről is jelentkeznek hallgatók.” (*TTK küldetése*)

„A Kar létrejöttének célja, hogy az észak-alföldi régióban segítsen megoldani az egészségügy és a szociálpolitika szakmai, gazdasági megújításának és átszervezésének feladatait; csökkentse a szakemberellátás gondjait; lehetőséget adjon a középiskolát végzett fiataloknak a továbbtanulásra; járuljon hozzá a munkanélküliség csökkentéséhez olyan formában, hogy a régió számára szükséges szakemberek képzését vállalja.” (*EK küldetése*)

Társadalmi szerepvállalása keretében a karok egy része aktív szerepet vállal a város és a régió szellemi-kulturális életének alakításában. Ez a tevékenység elsősorban a Zeneművészeti Karra jellemző:

„ (...) igen fontos szerepet játszott és játszik ma is a régió zenei utánpótlás nevelésében, ugyanakkor olyan szellemi központja is a kulturális életnek, amely messze meghaladja oktatási feladatkörét. A város, a régió koncertjeinek, koncertsorozatainak nagy hányada hangzik el a Liszt teremben (...). A Kar 2001-ben oktatási intézményként az országban először indított saját rendezésű hangversenysorozatokat.”

A kulturális szerepvállalás másik dimenziójaként definiálható hagyományörzés a karok többségének honlapján, a kar történetét bemutató részben kiemelt teret kap. A kari tradíciókhoz való ragaszkodás egyaránt jellemző a sok évtizedes múltra visszatekintő, valamint az ezredforduló után alapított fiatal karokra (az utóbbiak honlapjain a kar története helyett az adott szakterület oktatásának helyi hagyományai és a karrá válás folyamatának fő stációi szerepelnek). A jelenség, amelyet legjobban az *identitásteremtés és identitásörzés* kettős fogalma jellemez, nem választható el a Debreceni Egyetem létrejöttéhez vezető integrációs folyamat eseményeitől, amelynek során korábban önálló intézmények összevonására került sor. A létrejött hatalmas intézmény kari egységei részéről az önálló identitás hangsúlyozása természetes törekvésnek tekinthető, amely hozzájárul az intézményen belüli sokféleség fenntartásához.

A karok tevékenységének grafikus ábrázolása

Az U-Map modellt követve kísérletet tettünk a kari jellemzők grafikus ábrázolására. A grafikonok a hazai modellezés során felhasznált indikátorokat¹⁶ (a körök szélén jelölve) mutatják be, dimenziók szerint rendezve.¹⁷ Az alábbiakban rövid értékelést nyújtunk a grafikonok áttekintéséhez (amelyek a szemközti oldalon tallhatók).

A *Közgazdaság- és Gazdaságtudományi Karon* a képzéskínálat erősen specializált, kevés szakot indít, amelyek mindegyike a 3-as ISCED területhez (Társadalomtudományok,

16 A dimenziók és azok indikátorai a következők: *Képzéskínálat*: A legmagasabb fokozatot adó program (BA/BSc–MA/MSc–PhD) (ZA1), Szakok száma (ZA2), Szakok száma (FSZ, BA, SZT, MA) (ZA2 a–d), A tanulmányi területek száma (ISCED) (1–2 számjegy) (ZA3), Az egy szakra jutó programok száma (ZA4), Az egy FTE oktatóra jutó hallgatók száma (ZA6). *Atipikus hallgatói csoportok*: A felnőtt (30 év feletti) hallgatók aránya (%) (ZB1), A munka mellett tanuló hallgatók aránya (%) (ZB2), A távoktatásban részt vevő hallgatók aránya (%) (ZB3). *Tanulmányi területek (ISCED területek)*: A hallgatók megoszlása tanulmányi terület szerint (%) (ZB4 (1–8)). *Tanulmányi szintek*: Hallgatók megoszlása képzési szint szerint (%) (FSZ, BA, SZT, MA) (ZB4 a–d). *Méret*: A hallgatói létszám összesen (ZB5). *Kutatás*: Összes kiadvány – konferenciakötet nélkül (ZC1), Az egy főre jutó publikációk száma az FTE akadémiai stábben (oktatók és kutatók) – konferencia kötetek nélkül (ZC2), Az egy főre jutó kutatási kiadások az akadémiai stábra (FTE) vetítve (K+F-ből) (ZC6 a), A tudományos minősítéssel rendelkezők aránya a teljes állású oktatókon belül – Fő (ZC7), Az egy főre jutó projektek száma az FTE akadémiai stábben (ZD1). *Nemzetközi orientáció*: Külföldi hallgatók aránya – MA, BA, PhD (ZE1), A csereprogramok keretében beérkező hallgatók aránya az összes hallgatóon belül (%) (nappali tagozat) (ZE2), A csereprogramok keretében kiutazó hallgatók aránya az összes hallgatóon belül (%) (nappali tagozat) (ZE3), Külföldön tartózkodók aránya az akadémiai stábben (%) (ZE4), Külföldi állampolgárok aránya az akadémiai stábben (%) (ZE5), Nemzetközi bevételek aránya a teljes K+F bevételen belül (%) (ZE6). *Regionális elkötelezettség*: A régióban munkavállalóként maradó hallgatók aránya az összes végzett hallgatóon belül (%) (ZF1), A régióból érkező hallgatók aránya az elsőéves hallgatókon belül (%) (ZF2).

Bővebben lásd: Hrubos Ildikó (ed) (2011) *Műhelytanulmányok*. NFKK Füzetek 8. Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központja, p. 26; p. 51. http://www.uni-corvinus.hu/fileadmin/user_upload/hu/kutatokozpontok/NFKK/NFKK_sorozat/NFKK_8_2.pdf. [Letöltve: 2012.03.]

17 Az eltérő terjedelem kiküszöbölése érdekében az indikátorokat standardizáltuk, az indikátorok átlaga a 3-as érték, az 1-es alacsony, a 6-os magas értéket jelez. Így a dimenziók tusként lehet az intézményi átlaghoz, más karokhoz, és más dimenziókhöz viszonyítani. Egyes indikátorok értékei hiányoznak bizonyos karokon, ezeket „0” jelöli.

gazdaság, jog) tartozik. Magas az egy oktatóra jutó hallgatók aránya, miközben a kar mérete az intézményi átlagnál valamivel kisebb. Viszonylag magas a felsőfokú szakképzésben részt vevő hallgatók aránya, valamint a szakok száma. Az atipikus hallgatók jelenléte nem jellemző a karon, míg a regionalitás dimenziója kiemelkedően hangsúlyos. Ezzel párhuzamosan a nemzetközi dimenzióban vegyes képet ad, a csereprogramban részt vevő hallgatók aránya magas, ezzel szemben a nemzetközi orientáció több jellemzője átlag alattinak tekinthető.

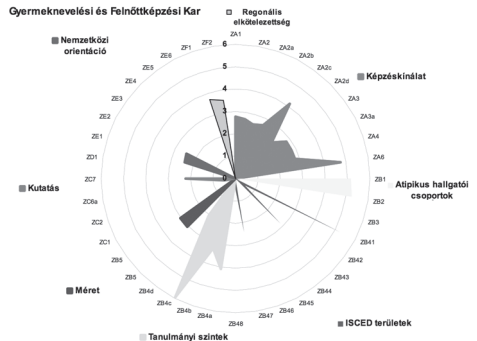
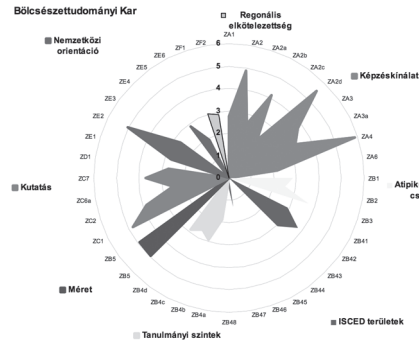
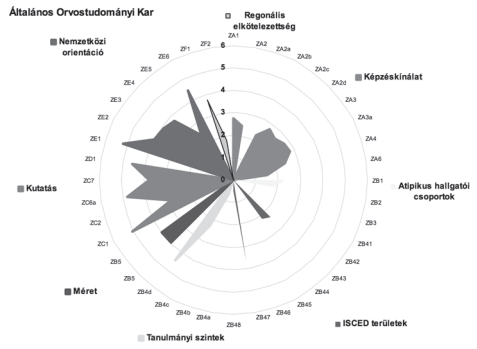
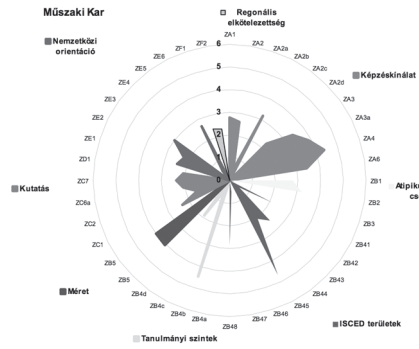
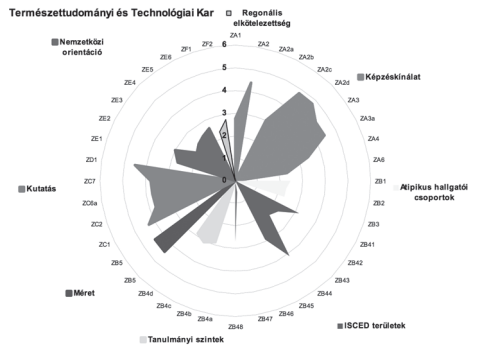
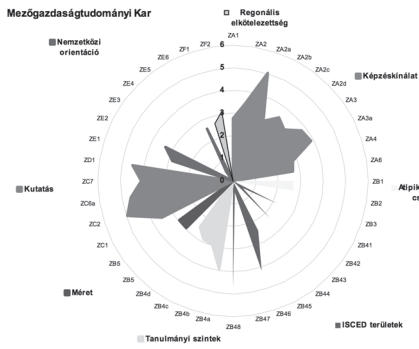
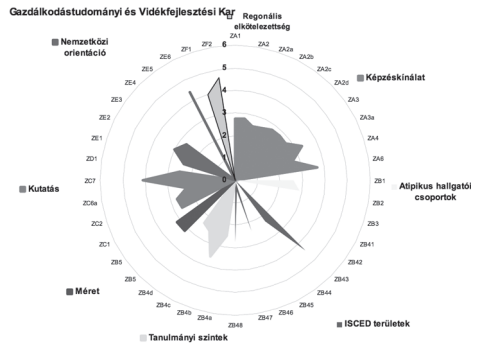
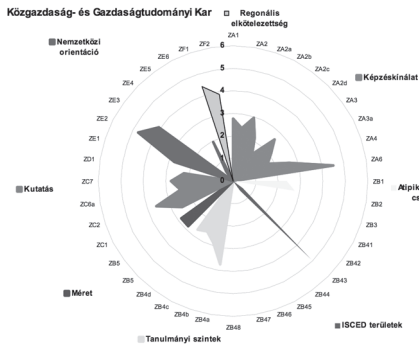
A *Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Karon* a képzés kínálat kiegyensúlyozott, tanulmányi területek szempontjából szintén erősen koncentrált – legnagyobb arányban a gazdasági (3-as), kisebb mértékben az agrár és a szolgáltatási területeken oktat. A hallgatóarányt tekintve magas az alapképzés súlya. A regionalitás szintén kiemelten hangsúlyos, a kutatás és a nemzetközi orientáció egyes területei jelentősek.

A *Mezőgazdaságtudományi és Környezetgazdálkodási Karon* (Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar) a képzés kínálat meglehetősen sokszínű, amely elsősorban a többi, szűkebb tanulmányi területi profillal rendelkező gazdasági karral összevetve hangsúlyos. A szakok száma magas, a felsőfokú szakképzés aránya kimagasló, amely a hallgatóarányoknál is megjelenik. A kínálatban több tudományterület is megjelenik, kiemelkedik ezek közül az agrár (6-os), de kisebb mértékben a szolgáltatások és a mérnöki terület (8-as, 5-ös) is jellemző a karra. A kar mérete átlagos, a regionalitás és az atipikus csoportok oktatása kevésbé jelentős. Míg a nemzetközi orientáció egyes elemei átlagosak, a kutatás dimenziójában egységesen magas értékekkel bír a kar.

A *Természettudományi és Technológiai Kar* képzés kínálat sokszínű, a kar a szakok többségét mesterképzés és továbbképzés keretében indítja, miközben az alacsonyabb szintű képzések szakkínálata kisebb. A hallgatók megoszlása ettől valamelyest eltér, az alapképzés hallgatóaránya közel azonos a mesterképzésével és a szakirányú továbbképzésével. A tanulmány területi sokféleség jellemző a karra, amely a széles programválasztékban is tetten érhető; hangsúlyos a természettudományi és a műszaki terület (4–5.), és fontosak a területek tanári képzései is. A karon is megjelenik ugyan a mérnökképzés, azonban ez a Műszaki Karon sokkal hangsúlyosabb. A karon nagyon erős a kutatás dimenziója, míg a nemzetközi orientáció és a regionalitás átlag alatti. A kutatás kiemelkedő szerepét jelzi a fokozattal rendelkező oktatók magas aránya, az egy főre jutó kutatási projektek és publikációk magas száma.

A *Műszaki Karon* a szakok többsége az alapképzéshez tartozik, ez a koncentráció megfigyelhető a hallgatók képzési szintenkénti arányaiban is. A karra jellemző az egy szakra eső magas programkínálat és a tanulmányterületek magas száma, amelyek közül hangsúlyos a mérnökképzés, kisebb jelentőségű a gazdasági, a tanári és a szolgáltatási terület. A kar mérete az előbbihez hasonlóan nagy, a regionalitás és a kutatás dimenziói ugyan átlag alattiak, de a főiskolai karok között mégis kiemelkedők, az atipikus hallgatói csoportok, valamint a nemzetközi dimenzió egyes indikátorai átlagosak.

Az *Általános Orvostudományi Kar* képzés kínálat erős specializáltságot mutat, hallgatószáma magas. A kar kevés szakon jellemzően mesterképzést nyújt, amelyet kiegészít a szakképzés, a tanulmányi területek közül domináns az egészségügyi terület, emellett jelen van a 3-as, és 4-es terület is. A regionalitás szerepe kettős: a régiós hallgatóvonzás kisebb, míg a végzettség kimagasló arányban maradnak a régióban. Az atipikus hallgatók jelenléte a karon alacsony mértékű. A kutatási tevékenység, valamint a nemzetközi orientáció dimenziója az Egyetem karai közül itt az egyik leghangsúlyosabb, a hallgatók

közel fele külföldi származású, de jelentős a csereprogramokban részt vevők és a külföldi kutatási bevételek aránya is. A kutatás tekintetében a volumen és az output publikációk száma egyaránt kiemelkedő.

A *Bölcsészettudományi Kar* az Egyetem karai közül a legnagyobb, képzés kínálatában kimagasló a szakok száma, ezen belül az alap és mesterképzés különösen hangsúlyos, míg a többi szint átlagos mértékben van jelen. A hallgatókra vonatkoztatva az egyes szintek jellemzően átlagos fontosságúak, a szakképzés jelentősége alacsony. A tanulmányterületek száma átlagos a többi karral összehasonlítva, ehhez viszont kiemelkedő programválaszték társul. A képzések között domináns a humán terület (2.), emellett fontos a társadalomtudományi és a tanári terület is. A regionalitás és az atipikus hallgatók fontossága összességében átlagos. A kutatási dimenzió nagyon jelentős a karon, magas a publikációk és a fokozattal rendelkező oktatók aránya. A nemzetközi dimenzió egyes területei kimagaslóak, így a csereprogramokkal beérkező hallgatóarány.

A *Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar* képzés kínálatában a szakirányú továbbképzés kiemelt jelentőséggel bír. A hallgatók képzési területi megoszlása tekintetében az alapképzés dominál, de a többi karhoz viszonyítva magas a szakirányú képzések hallgatóaránya is. Tanulmányi területek szerint a többi karhoz viszonyítva hangsúlyos a tanárképzés (1.), és jelen vannak a társadalomtudományi-gazdasági (3.), valamint a szolgáltatási (7.) terület képzései is. Az oktatás-képzés hangsúlyosságát jelzi az atipikus hallgatói dimenzió két elemének (30 év feletti hallgatók és munka mellett tanulók) kimagasló aránya is, valamint az, hogy a regionalitás jelentősége a GYFK-nál csak a gazdasági karokon magasabb. A kutatási és nemzetközi dimenziókban ellenben jellemzően alacsony értékekkel bír a kar.

Összegzés

Elemzésünk célja a Debreceni Egyetem belső sokféleségének bemutatása volt a honlapon megtalálható küldetések, valamint a karok tevékenységének grafikus ábrázolása révén.

A honlapelemzés egyik tanulsága, hogy a gyakorlatorientált képzést és alkalmazott kutatást folytató gazdasági és agrártudományi, valamint a korábban főiskolai képzést nyújtó karok profilkja sok tekintetben eltér a kiemelkedő kutatási potenciállal rendelkező, nagy múltú tudományegyetemi karokétól, valamint az oktatás és a kutatás mellett a gyógyítás feladatát is vállaló orvosi karokétól. Az orvosi karok küldetése a jelentős innovációs potenciál fenntartása mellett a közösség szolgálatára összpontosít, nemzetközi orientációjukra pedig a külföldről teljes program teljesítésére érkező hallgatók magas aránya jellemző. Ezzel szemben a gazdasági és jogi karok arculatát a széles körű hallgatói szolgáltatások nyújtása és a rövidebb idejű csereprogramokban való részvétel ösztönzése határozza meg. Regionális szerepvállalását a karok többsége az észak-alföldi régió vonatkozásában értelmezi, ugyanakkor egyes karokra az ennél tágabb (országos vagy nemzetközi szintű), illetve a várost a középpontba állító regionalitás felfogás is jellemző. Regionális orientáció tekintetében különbség mutatkozik a jelentős tradíciókkal rendelkező és/vagy keregett képzéseket indító egyetemi karok, valamint fiatal és/vagy korábban főiskolai képzést folytató karok között.

A második részben bemutatott kari grafikonok legfontosabb hozadéka, hogy az ábrázolt dimenziók mentén lehetővé teszik a kiválasztott karok tevékenységének közvetlen összehasonlítását, több szempontú értékelését.

Bander Katalin & Horváth Ákos